

University of Groningen

Inclusive education: from individual to context

Wienen, Albert Willem

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2019

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Wienen, A. W. (2019). *Inclusive education: from individual to context*. Rijksuniversiteit Groningen.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

A horizontal watercolor splash in shades of purple, pink, and orange, with the word 'APPENDICES' centered in white text.

APPENDICES

- I. Summary
- II. Samenvatting
- III. About the author
- IV. List of publications
- V. Dankwoord & reflectie & brief

Summary

Background

Offering and developing more inclusive education is one of the most important points of attention in education worldwide. Inclusive education is the (political) ideal that all children attend a regular (neighborhood) school. In the Dutch situation we also strive to achieve more inclusive forms of education. Roughly speaking, two approaches exist within inclusive education: the focus on the individual and the focus on the community. The individual approach is based on a biomedical vision on differences in educational needs. In the social model, the focus is on the context and the idea that differences in educational needs will disappear if the context is optimally adapted. In this thesis, we use the social model within the educational context and shift the focus from the child to the context. Schools play an important role if we have the wish to 'normalize' more. For example because we know that schools are an important place where the first signals are received that lead to a diagnosis, while the purpose of Inclusive Education Act ('Education that Fits' in Dutch: 'Passend Onderwijs') and The Youth Act is to look at what a child needs instead of its condition. This requires a shift of focus from the individual to contextual variables. One of these contextual variables is the perception of the teacher with regard to the behavior of pupils and ADHD classification. More insight into teachers' perceptions and attitudes may provide tools for promoting more inclusive education.

Findings

In the second chapter of the thesis, we present research into the relationship between the relative age of children and the extent to which the teacher perceives pupil behavior as difficult. Many researchers have noted this relative age effect. Relatively young children in the classroom are more likely to be diagnosed with ADHD than their older classmates. We did not find an association between relative age and perceived problem behavior in our research. The reason for this null finding may be that in earlier research the diagnosis ADHD was taken as the point of departure, while in our research behavioral questionnaires were completed by all teachers for all children, and it was not clear for which children a suggestion was made for a diagnosis. Another possible explanation is that in the Dutch situation a small group of teachers may be responsible for the relative age effect found in previous studies.

In Chapter 3, we examine the classroom context. This research shows a correlation between the percentage of children in the classroom who score above the cut-off on the Strengths and Difficulties Questionnaire and the extent to which the teacher perceives the other childrens' behavior in the classroom as problematic. The more children score above the cut-off, the more negative the teacher's perception of other childrens' behavior in the classroom.

In Chapter 4, we present research into the possibility of influencing teacher perception towards pupils by implementing the School-Wide Positive Behavior Support approach in the entire school. This research shows that there is a small overall effect of the program, but also considerable differences between schools, teachers and children in the extent to which the approach works in changing teacher's perception of childrens' behavior. This finding suggests that approaches and interventions should be tailored to the specific teacher and school.

The fifth chapter is about qualitative research into the added value teachers perceive from an ADHD classification. We eventually distinguish three groups of teachers: a small group that rejects the use of classifications because of fundamental criticism of the concept, a small group that rejects the use of classifications because it is of no use in daily school practice, and a large group of teachers that is ambivalent towards classifications and does perceive advantages. Teachers in this group recognize the risks and disadvantages of an ADHD-classification but mentioned also advantages. Some mentioned advantages of an ADHD-classification are: removal of guilt from teachers, parents and pupils: the remarkable behavior is attributed to 'the disorder'; the classification brings 'new life into' the collaboration between parents and teachers on new shared terms, after experiencing problems with the behavior of a child.

The sixth chapter deals with teachers' views on ADHD medication. This research shows that teachers have different perceptions of the use of medication for ADHD and also observe a variety of effects in professional practice. Teachers mention as main benefits that they experience that pupils are calmer and have more self-control. Teachers also indicate that the use of medication has disadvantages such as problems with eating and sleeping or does not result in improvement of the classroom situation.

Conclusions and implications

The results of this research shows that:

1. the group of teachers is characterized by a high level of heterogeneity with regard to the perception of pupil behavior in classroom;
2. the context within which the teacher works influences their perception of pupil behavior;
3. the largest group of teachers is ambivalent towards the usefulness of a classification but sees the advantages of a classification in the educational context.

Based on the findings and conclusions of this thesis, recommendations were made for clinical professionals, such as the importance of properly analyzing the pupil's context, because the use of bio-medical model would otherwise overlook possible causes and solutions in the context. It is important that more attention is paid to the interactions and the role of the context in perceived problem behavior. Based on the research, we wrote about the function of the AD-HD-classification for teachers in 'mentally escaping' from an overloaded system. It is therefore important for professionals who are involved in classification of children to know where the demand for classifications or diagnoses comes from.

Another important suggestion raised by our research is that when a teacher ends up in a negative spiral in the classroom, there is a chance that more and more children are perceived as problematic. One important implication for policymakers is therefore to warn teachers for this negative spiral and give them opportunities to step out and to ask for help and support. Signals from teachers that things are not going well in the classroom should be taken seriously. The ideal of inclusive education can also go wrong in the sense that teachers increasingly regard more children as deviating from the norm. In its most extreme form, the ideal works counterproductively and will lead to more classifications. Our research suggests that providing teachers with more space and time for training and coaching may also be beneficial. Finally, the way in which research is carried out is important. It is important to work with designs in which the differences between schools and teachers can be accounted for.

Samenvatting

Achtergrond

Het aanbieden en ontwikkelen van meer inclusief onderwijs is wereldwijd één van de belangrijkste aandachtspunten in het onderwijs. Inclusief onderwijs betreft het (politieke) ideaal dat alle kinderen op een reguliere (buurt)school onderwijs volgen. Ook in Nederland streven we naar meer inclusieve vormen van onderwijs. Grofweg zijn er twee benaderingen binnen inclusief onderwijs: de gerichtheid op het individu (individueel model) en de gerichtheid op de context (sociaal model). In de individuele benadering is er sprake van een bio-medische visie waarin het verschil in onderwijsbehoeften wordt gezocht in het individu. In het sociale model is het uitgangspunt dat het verschil in onderwijsbehoeften voortkomt uit de context en de mate waarin deze toegerust is om tegemoet te komen aan de verschillen in onderwijsbehoefte.

Scholen zijn een belangrijke plek waar eerste signalen worden opgevangen die leiden tot een diagnose of classificatie. Zowel de Wet op Passend Onderwijs als de Jeugdwet hebben echter als doelstelling om meer te normaliseren en te kijken naar wat een kind nodig heeft in plaats van naar wat het heeft. Daarvoor is een verschuiving nodig van de focus op het individu naar de context. Eén van deze contextvariabelen is de perceptie van de leraar ten opzichte van het gedrag van leerlingen en ten opzichte van de classificatie ADHD. Meer inzicht in deze perceptie kan mogelijk helpen om de focus te verleggen van de leerling naar contextfactoren rondom de leerling en zo het ideaal van meer inclusieve vormen van onderwijs dichterbij brengen.

Bevindingen

In het tweede hoofdstuk van het proefschrift presenteren we een onderzoek naar het verband tussen de relatieve leeftijd van kinderen in de klas en de mate waarin de leraar het gedrag van leerlingen als lastig ervaart. Uit veel internationale literatuur blijkt dat relatief jong zijn in de klas een belangrijke voorspeller is van de kans om de classificatie ADHD te krijgen. In ons onderzoek troffen we geen verband aan tussen relatieve leeftijd en waargenomen probleemgedrag. Mogelijk is de oorzaak daarvan dat in de andere onderzoeken de diagnose ADHD als uitgangspunt genomen is. In ons onderzoek werden door alle leraren gedragsvragenlijsten ingevuld over het gedrag van alle leerlingen, en was niet duidelijk voor welke kinderen een suggestie werd gedaan voor een classificatie ADHD. Een andere mogelijke verklaring voor het verschil tussen onze bevindingen en die in andere onderzoeken is dat in Nederland slechts een kleine groep

leraren verantwoordelijk voor het relative age effect zoals dat is gevonden in andere studies.

In hoofdstuk drie van het proefschrift onderzoeken we de context van de klas. Uit dit onderzoek blijkt een verband tussen het procentuele aantal kinderen in de klas dat boven de afkapscore van een gevalideerde gedrags-screeningsvragenlijst (Strengths and Difficulties Questionnaire) scoort en de mate waarin de leraar het gedrag van de andere kinderen in de klas als problematisch percipieert. Hoe meer kinderen boven de afkapscore scoren, hoe negatiever de leraar het gedrag van de andere kinderen in de klas percipieert.

In hoofdstuk vier presenteren we een onderzoek naar de mogelijkheid om de perceptie van leraren ten opzichte van leerlingen te beïnvloeden door het schoolbreed implementeren van de aanpak School-Wide Positive Behavior Support. Uit dit onderzoek blijkt dat het programma gemiddeld gezien een klein positief effect heeft, maar dat er grote verschillen zijn tussen scholen, leraren en kinderen in de mate waarin de aanpak leidt tot aanpassing van de perceptie van de leraar ten opzichte van het gedrag van leerlingen.

Het vijfde hoofdstuk handelt over een kwalitatief onderzoek naar de meerwaarde die leraren ervaren van een classificatie ADHD. Uiteindelijk worden er drie groepen leraren gevonden. Een kleine groep die het gebruik van classificaties afwijst vanwege fundamentele kritiek op het concept en een kleine groep die het gebruik van classificaties afwijst omdat het geen nut heeft in de dagelijkse schoolpraktijk. De grootste groep staat echter ambivalent tegenover de classificaties. Leraren geven aan de risico's en nadelen te herkennen, maar ervaren het als een voordeel dat een ADHD-classificatie leidt tot een gerichtere aanpak, zorgt voor ontschuldiging van de leerling, leraar en de ouder en zorgt voor een nieuw startpunt in de samenwerking tussen ouders en leraren.

Het zesde hoofdstuk gaat over de opvatting van leraren over medicijnen bij ADHD. Uit dit onderzoek blijkt dat leraren verschillende ervaringen hebben met het medicijngebruik bij ADHD en dat zij ook verschillende effecten constateren in de beroepspraktijk. Leraren noemen als belangrijkste voordelen dat zij ervaren dat leerlingen rustiger zijn en meer over zelfcontrole beschikken. Tevens geven leraren aan dat het geven van medicatie ook nadelen heeft, zoals problemen met eten en slapen. Tenslotte ervaart een aantal dat medicatie nauwelijks of geen effect heeft in de klassensituatie.

Conclusies en implicaties

De resultaten van de verschillende onderzoeken leiden tot

3 overkoepelende conclusies:

1. Leerkrachten zijn een zeer heterogene groep voor wat betreft de perceptie van het gedrag van kinderen in de klas;
2. De context waarbinnen de leraar werkt heeft invloed op zijn/haar perceptie ten opzichte van het gedrag van leerlingen;
3. De grootste groep leraren staat ambivalent ten opzichte van het nut van een classificatie in de onderwijscontext maar ziet er vooral voordelen van.

Op basis van de onderzoeksresultaten worden aanbevelingen gedaan voor de klinische praktijk, zoals bijvoorbeeld het belang van het zorgvuldig analyseren van de context van de leerling. Gebruik van het bio-medisch model kan er mogelijk toe leiden dat oorzaken en oplossingen in de context van de leerling over het hoofd worden gezien. Het is belangrijk dat er meer aandacht komt voor de interacties en de rol van de context als leerlingen opvallend gedrag vertonen. Op basis van het onderzoek wijzen we erop dat een ADHD-classificatie voor een leraar de functie kan hebben om 'mentaal te ontsnappen' aan het overbelaste onderwijssysteem. Het is voor professionals die betrokken zijn bij het stellen van classificaties daarom belangrijk om goed te achterhalen waar een wens tot een ADHD-classificatie echt vandaan komt.

Uit de resultaten in dit onderzoek leiden we af dat wanneer een leraar terechtkomt in een negatieve spiraal in de klas, de kans bestaat dat hij of zij meer en meer kinderen als problematisch of afwijkend gaat beschouwen. Een belangrijke implicatie voor beleidsmakers is daarom ook om leraren op die negatieve spiraal te wijzen en hen de mogelijkheid te geven om uit deze spiraal te komen en hulp te vragen. Het ideaal van inclusieve vormen van onderwijs kan ook verkeerd uitpakken als leraren meer kinderen als afwijkend van de norm beschouwen. In de uiterste vorm gaat het ideaal van inclusief onderwijs dan leiden tot meer in plaats van minder classificaties. Signalen van leraren dat er zaken niet goed gaan in de klas moeten daarom uiterst serieus worden genomen. Ons onderzoek suggereert dat het ook kan helpen om leraren meer ruimte en tijd voor training en coaching te geven. Tenslotte hebben we aanbevelingen opgenomen voor verder onderzoek. Het is daarbij belangrijk om te werken met onderzoeksdesigns waarin rekening gehouden wordt met verschillen tussen scholen, leraren en leerlingen.

About the author

Albert Willem (Bert) Wiene (1983) was born in Groningen, the Netherlands. After completing his secondary education (HAVO, Gomarus College, Groningen) in 2005, he studied Human Resources Management at Hanze University of Applied Sciences in Groningen. During his work in the Penitentiary Institution in Hogeveen and the Shared Service Center in Veenhuizen, he completed a Master's degree in Strategy and Organization, Business Administration, at the Open University of the Netherlands in Heerlen in 2006. From 2007 Wiene worked within Yorneo, an institution for youth and parenting aid, as a training adviser, manager of the department treating children aged 0-12, as a practitioner and project leader at the intersection of education and youth services. In addition to these activities, Wiene completed his Master's degree in Educational Sciences in 2010 and his Master's degree in Clinical Psychology (including a basic qualification in psycho-diagnostics) in 2014, both at the Open University of the Netherlands in Heerlen. In 2015, he joined CPS Educational Development and Advice as a Managing Consultant. Since 2016, he has been working on this thesis as an external PhD candidate at the Faculty of Psychology, Department of Developmental Psychology, under the supervision of Peter de Jonge, Laura Batstra and Elske Bos. This research was carried out within the research group "Druk & Dwars." In 2018, he started work as a researcher at the Youth Lectorate of the Windesheim University of Applied Sciences in Zwolle and as an independent advisor and project leader in the fields of education, youth services and municipalities. Since 2010, Wiene is a member of the municipal council of Assen as a municipal councilor and political group chairman of the Christian Union fraction. In this capacity, he has been a member of the VNG (Association of Dutch Municipalities) Administrative Committee for Care, Youth and Education since 2018.

Over de auteur

Albert Willem (Bert) Wienen, 1983, werd geboren in Groningen, Nederland. Nadat hij zijn voortgezet onderwijs (HAVO, Gomarus College, Groningen) afrondde in 2005 studeerde hij Personeel en Arbeid (HBO) aan de Hanzehogeschool in Groningen. Gedurende zijn werkzaamheden in de Penitentiaire Inrichting in Hoogeveen en het Shared Service Center in Veenhuizen studeerde hij in 2006 af in de master Strategy and Organisation, Bedrijfskunde, bij de Open Universiteit Nederland in Heerlen. Vanaf 2007 werkte Wienen binnen Yorneo, een instelling voor jeugd- en opvoedhulp, als adviseur opleidingen, manager van de afdeling waarin kinderen in de leeftijd van 0 – 12 jaar werden behandeld, als behandelaar en projectleider op het snijvlak van onderwijs en jeugdhulp. Naast deze werkzaamheden rondde Wienen in 2010 de Master Onderwijswetenschappen en in 2014 de Master Klinische Psychologie (inclusief de basisaantekening psychodiagnostiek) af, beide bij de Open Universiteit Nederland in Heerlen. In 2015 trad hij in dienst bij CPS Onderwijsontwikkeling en Advies als managing consultant. Vanaf 2016 werkt hij als buitenpromovendus aan dit proefschrift bij de faculteit Psychologie, afdeling ontwikkelingspsychologie, onder supervisie van Peter de Jonge, Laura Batstra en Elske Bos. Het onderzoek werd uitgevoerd vanuit de onderzoeksgroep Druk & Dwars. Vanaf 2018 werkt hij als Associate Lector bij het lectoraat Jeugd van de Hogeschool Windesheim in Zwolle en als zelfstandig adviseur en projectleider op het domein van onderwijs, jeugdhulp en gemeenten. Sinds 2010 is Wienen actief in de gemeenteraad van Assen als gemeenteraadslid en fractievoorzitter van de ChristenUniefractie. Sinds 2018 is hij vanuit deze hoedanigheid lid van de VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten) bestuurscommissie Zorg, Jeugd en Onderwijs.

Dankwoord

Hoe kan dit?

Deze vraag heb ik mijzelf vaak gesteld gedurende dit promotieproject: hoe kan het dat zoveel kinderen en jongeren in Nederland een diagnose, zoals bijvoorbeeld ADHD, krijgen? Wat gebeurt er nu precies op de grens van onderwijs en jeugdhulp rond dit soort diagnoses? En is de manier waarop we ons onderwijs organiseren en dat wat we daarin belangrijk vinden niet in hoge mate van invloed op dat wat we massaal als 'ziek' zijn gaan bestempelen? Het hield en houdt mij bezig. Het kan toch niet zo zijn dat er in Nederland zoveel kinderen en jongeren 'ziek' zijn? In sommige gemeenten krijgt maar liefst 1 op de 8 kinderen te maken met een vorm van jeugdhulp. Nog steeds vraag ik mij af: wie heeft er nu echt baat bij deze medicalisering van gedrag? Zijn de kinderen en jongeren dat? Zijn wij, volwassenen, dat? Omdat het er dan voor ons overzichtelijker op wordt? Omdat we er geld mee verdienen, er onze professionaliteit of status aan ontlenuen? Omdat we onszelf en elkaar voorhouden dat wanneer we iets een naam geven we het direct begrijpen en de oplossing binnen handbereik is? Ligt het aan onze wens om de wereld te begrijpen en in de vingers te krijgen, of om de wereld te "bemeesteren", zoals Paul Verhaeghe dat noemt?

Wat kan ik doen?

Tegelijk vroeg ik mij ook vaak af: wat kan ik hier nu aan doen? Bijvoorbeeld als vader. Wat moet ik nu mijn kinderen leren? Zijn hun prestaties op rekenen en taal echt het meest belangrijke op school? Of gaat het om andere zaken, zoals bijvoorbeeld het leren omgaan met verschillen tussen mensen. "Maar papa, waarom krijg je daar dan geen cijfer voor?" vroeg mijn oudste zoon terecht. Kan ik misschien iets doen als gemeenteraadslid, vroeg ik mij af. Zou ik in de gemeenteraad het gesprek kunnen openen over medicalisering van gedrag? Het bleek niet makkelijk. Al snel kreeg ik het (op zich terechte) verwijt "Mensen vragen toch niet voor niets om zorg?" Misschien dan in de praktijk? In mijn projectleiderschap van een aantal mooie projecten op het snijvlak van onderwijs en jeugdhulp kwam ik toch ook de hardnekkigheid van systemen tegen en liep ik op tegen de zo dominante mores in het onderwijs en de jeugdhulp. Gelukkig komt dit steeds meer in beweging. In de wetenschap dan maar? Misschien wel, het proefschrift ligt er niet voor niets. Maar ook hier bleek het nog best een uitdaging om de 'harde statistiek' en de 'zachte verhalen' van leraren te verenigen in één proefschrift.

Maatschappelijk debat

Volgens mij zit de kracht van dit proefschrift, of in ieder geval van het promotieproject, dat ik op zoveel snijvlakken mijn werk kon (en kan) doen. Het continu schakelen tussen de werelden van onderwijs en zorg en mijn rol als vader, praktijkmens, onderzoeker, wetenschapper en politicus is en was het lastigste, maar ook het meest waardevolle in dit project. Ik kon genieten van het deelnemen aan het maatschappelijk debat. Een debat bijvoorbeeld op basis van de lezing die ik gedurende dit proefschrift ontwikkelde. Een lezing met de titel: *Weten we van gekkigheid nog wel wat normaal is?* Mooie gesprekken volgden er bij en naar aanleiding van deze lezingen. Reacties kwamen er op een artikel in het NRC, een bijdrage op de site van Nieuwsuur en een ingezonden artikel, samen met Hans Koppies (dank je wel, Hans), in Trouw. Het was (en is) boeiend om dit debat te voeren en daarmee steeds op de grens tussen wetenschap, praktijk, politiek en maatschappij te balanceren. Omdat ik denk dat we deze belangrijke vraag tot ons moeten laten doordringen: *waarom organiseren en vormen we de samenleving zo dat er zoveel kinderen en jongeren een vorm van jeugdhulp nodig hebben?*

De jeugdhulp

De wereld waarin ik opgroeide, was de wereld van het onderwijs. Ik werd geboren in een onderwijsgezin, doorliep zelf de basisschool, het voortgezet onderwijs, het hbo en volgde later naast mijn werk nog verschillende studies aan de universiteit. Voor mij voelt mijn eerste wereld echter niet die van het onderwijs, maar die van de jeugdhulp. Ik werkte bij Yorneo, een jeugdhulpinstelling in Drenthe, en leerde zo deze wereld kennen. In de eerste periode vooral van Henk Vellekoop. Ik weet nog goed dat na de eerste dag van een hulpverleningsopleiding (de IAG voor ingewijden) bij mij de gedachte opkwam: is dit nu hulpverlening, alleen praten? Later leerde ik van Henk (de beginselen van) het oplossingsgericht werken, dat overigens meer bleek te zijn dan de kunst om de wondervraag te stellen en het lef om de schaalvraag in een gesprek te gebruiken. Peter Stam, toen bestuurder van Yorneo, was één van de eersten in de wereld van de jeugdhulp die inzette op de verbinding met onderwijs. "Passend Jeugdbeleid" noemde jij dat. Daar lag volgens jou de toekomst en dat had je goed gezien. Dank voor de mogelijkheid die jij gaf om op basis van allerlei verzamelde data een groot deel van dit proefschrift te schrijven. In mijn tijd bij Yorneo leerde ik van Marjon Leijssen de kneepjes van het vak van psycholoog (bij dezen laat ik je, zoals afgesproken, weten dat het 's- je' van drs. er bijna af is...) en van Marleen van Aggelen hoe belangrijk het benutten van data is. Dank jullie wel.

Als ik terugdenk aan de tijd bij Yorneo dan denk ik vooral aan de samenwerking met "Reijnders". Jij, Inge, liet zien hoe onderwijs en zorg inhoudelijk verbonden kunnen worden, dat positiviteit en heldere gedragsverwachtingen belangrijk zijn in het onderwijs en ook hoe belangrijk het is om tijdens een stevige boswandeling eens even goed van je af te praten. Bedankt, en zullen we nu dan echt snel een afspraak maken om weer eens bij te praten?

Het onderwijs

Toch ontstond ook in die tijd de wens om het onderwijs beter te leren kennen. Passen onderwijs en jeugdhulp eigenlijk wel bij elkaar? En waarom lukt het dan zo moeilijk om die samenwerking op gang te krijgen? Waarom lijkt het erop dat onder samenwerken vooral wordt verstaan: het optimaliseren van het proces om een kind zo snel mogelijk vanuit domein onderwijs naar het domein jeugdhulp te krijgen? En waarom zijn we binnen het onderwijs eigenlijk steeds meer met een medische blik naar kinderen gaan kijken? Kortom, ik moest naar het onderwijs en gelukkig raakte ik in gesprek met Peter de Vries. Hij wist mij over te halen aan de slag te gaan bij CPS Onderwijsontwikkeling en Advies om daar het onderwijs van binnenuit te leren kennen. Ik leerde veel van collega's, bijvoorbeeld over taal en rekenen in het onderwijs, over ouders en ouderbetrokkenheid en over de normen in het onderwijs.

Dank je wel Peter, voor je initiatief om mij aan te bevelen bij Suzan Koning, in die tijd bestuurder van CPS. Dankjewel Suzan, voor de mogelijkheid die je gaf om mijn missie rond die verbinding van onderwijs en zorg verder uit te werken en dank ook voor je voortdurende interesse in de voortgang van mijn proefschrift (en ja, ik zal denken om mijn gezin!).

De wetenschap

Zo rond het einde van 2017 sloeg de schrik mij om het hart. Want steeds meer werd mij duidelijk dat er aan het proefschriftproject ook een einde zou komen. Nu vond ik dat enerzijds een aanlokkelijk perspectief, immers dan zou het proefschrift klaar zijn, maar tegelijk dacht ik bij mijzelf: maar dan ben ik nog lang niet klaar met nadenken en ontdekken! Daarom was ik blij met het aanbod van Dorien Graas, lector Jeugd bij de Hogeschool Windesheim, om binnen haar lectoraat verder te werken aan de ontwikkeling van het denken over normaliseren en demedicaliseren, inclusiviteit, de rol van pedagogiek en natuurlijk het onderwijs aan aankomend professionals. Ineke van der Wal, directeur van het domein Gezondheid en Welzijn, en Dorien: dank jullie wel voor deze prachtige mogelijkheid. We gaan er lekker energiek tegenaan de komende tijd en gaan op het snijvlak van onderwijs en jeugdhulp met mooie onderzoeken aan de slag.

Leberwürst

Tijdens mijn promotieproject heb ik mij vaak een grensgeval gevoeld. Ik vertelde al over de domeinen van onderwijs en jeugdhulp met hun eigen mores en ideeën over het goede voor kinderen. Maar er was nóg een grens die ik regelmatig overging. Namelijk de grens tussen praktijk en wetenschap. Voor mij is het belangrijk dat mijn werk bijdraagt (in ieder geval voor mijn gevoel) aan een iets betere wereld. Maar dat is als wetenschapper niet altijd makkelijk. Wetenschap is vaak afstandelijk, abstraherend en niet direct praktisch. Terwijl de praktijk soms gewoon vraagt om concrete oplossingen en handreikingen die niet te veel tijd kosten. Ik vond het prachtig om gedurende de periode van dit proefschriftproject steeds te schakelen. De praktijk in te brengen in de wetenschap en de wetenschap in de praktijk.

Soms trok de praktijk meer dan de wetenschap en andersom. Het ritme van de praktijk is snel, wendbaar en actief, terwijl de wetenschap afstand, reflectie en een zekere rust vraagt. Laura en Elske, co-promotoren, jullie deden alle moeite om mij uit die snelheid te halen en eens even 'rustig aan' te laten doen. Elske Bos, dank je wel dat ik van jou mocht leren over statistiek, je zorgvuldigheid en gestructureerdheid (behalve die keer dat ik zelf een pak koffie mee moest nemen, omdat je die bij de boodschappen was vergeten). Jij leerde mij in te zien wat wetenschappelijk onderzoek doet inhoudt. Hoe hield je het vol met al die mails van mij? Dank voor je tijd, je interesse en je investeringen in mij. Ik heb veel van je geleerd, je was vormend, dank je wel. Laura Batstra, het was in 2015 dat ik de stoute schoenen aantrok en je een mailtje stuurde om te vragen of jij mijn promotie zou willen begeleiden. Ik had geen plan, maar wel een idee. Gelukkig stemde je in en mocht ik op gesprek komen. Het ging in het gesprek, zoals dat later in elk gesprek zou gaan: de ideeën vlogen over tafel en de structuur was ver te zoeken. Geweldig dat ik van je mocht leren, bijvoorbeeld van hoe jij je verontwaardiging omzet in acties en naar mij soms reageerde op nieuwsberichten of Twitter: *"Allemachtig, wat vreselijk dit... Much work to do..."* of naar aanleiding van een lezing *"Dat is echt beast man, geweldig!"* Dank voor je geduld met deze onstuimige buitenpromovendus. Namens alle kinderen in Nederland: dank je wel voor je fantastische, inclusieve ideeën, zoals bijvoorbeeld het project Klassenfeestjes (aan ouders die dit proefschrift lezen, zoek dit echt even op!) en je belangrijkste les: "Ieder kind is anders. Nou en?"

Peter de Jonge, promotor, dank voor je betrokkenheid bij mijn promotieproject en het vertrouwen dat je uitstraalde dat alles wel goed zou komen. Coachend, hier en daar een kleine koerswijziging en op afstand betrokken. Dank je wel. Een promotieproject is een project van leren, verkennen en vooral ook het

komen tot nieuwe inzichten en het doen van nieuwe ontdekkingen. Van jou, Donald van Tol, leerde ik over het fenomeen medicalisering tijdens buitengewoon boeiende colleges. Interessante gesprekken volgden over de macht van medici, het goede van medicalisering en over dochters en zonen op school. Dank je wel. Van Trudy Dehue leerde ik dat medicalisering eigenlijk helemaal geen goed woord is. Je leerde mij te kijken naar het fenomeen leefstijlpolitiek, het steeds meer willen creëren van betere mensen die optimaal mee kunnen in een voortdurende, concurrerende samenleving. Je wees op de paradox dat geestelijke gezondheidsproblemen worden aangepakt door de belangrijkste oorzaak ervan te bekrachtigen, namelijk de opdracht het lot zelf in eigen hand te nemen. Overigens net zo boeiend als de relatie tussen leefstijlpolitiek en de 'beleidigde Leberwürsten' die jij ooit uitlegde. Dank je wel voor je wijsheid.

Graag bedank ik ook de leden van de beoordelingscommissie: professor Roel Bosker, professor Margrite Kalverboer en professor Floortje Scheepers. Ik hoop dat mijn proefschrift aanleiding geeft tot een goed gesprek. In de bekende 45 minuten, maar ik spreek de wens uit om ook later nog eens verder over de inhoud van dit proefschrift van gedachten te wisselen.

Druk en dwars

Druk en dwars, eigenlijk wel een goede benaming voor een buitenpromovendus. Maar hier vooral de titel van onze onderzoeksgroep. Binnen die onderzoeksgroep werkte ik het meest (al was het veel te weinig) samen met Sanne te Meerman en Maruschka Sluiter. Het was fijn om het gevoel te hebben collega's te hebben in dit verder toch wat eenzame promotieproject. Ernst Thoutenhoofd, ons contact was vooral via de mail. Maar ik vond je feedback en je opmerkingen waardevol. Dank voor je vertalingen, je goede bijdragen en de les die jij mij leerde toen we elkaar eens echt spraken: *"Alleen publiceren als je echt iets te melden hebt."* Dank je wel Eibert Geerts en Janieke Koning voor jullie hulp bij vertaalkwesties.

Ik vond het leerzaam en leuk om scripties van diverse masterstudenten te begeleiden. Toen studenten en nu professionals: dank je wel voor deze samenwerking. Bovenal dank aan al die anonieme leraren die hebben meegewerkt aan dit onderzoek. Dank aan iedereen die interesse toonde in de voortgang: leraren, jeugdhulpprofessionals, beleidsmakers, politici, opdrachtgevers, maar ook dichterbij huis. Mensen die vlak bij ons gezin staan, zoals bijvoorbeeld mijn schoonouders Alie en Geert die zich bovendien met enige regelmaat ontfermden over onze kinderen. Dank je wel.

Kerstdiner

Een gedekte tafel, mooie wijn en heerlijk eten. Het was tweede kerstdag en we genoten van ons jaarlijkse kerstdiner. Vlak voor de kalkoen, na de champagne-toast vroeg ik jullie, Arnold en Johan, om mij als paranimf bij te staan bij het laatste deel van mijn promotieproject. Het voelt vertrouwd om jullie, mijn broers, het laatste stukje in de buurt te hebben. Ik ben blij met jullie jawoord.

Over dineren en champagne gesproken... pap en mam, tijdens mijn proefschrift speelde regelmatig door mijn hoofd: *'waar komt die interesse in menselijk gedrag nou toch vandaan?'* Onwillekeurig moest ik dan denken aan de talloze keren dat ik als kind met jullie op een terrasje zat en we 'mensen gingen kijken'. Van die interesse in menselijk gedrag heb ik nu gewoon mijn werk gemaakt! Maar zonder gekheid, jullie legden de kiem voor het proefschrift: door vertrouwen en door de manier waarop jullie mij het leven leerden, maar ook door het continu erop wijzen dat er meer is in de wereld dan school en presteren. Het waarderen van verschil tussen mensen en de interesse in gedrag komt bij jullie vandaan. Jullie zijn in dit alles meer van betekenis geweest dan jullie soms denken, denk ik. Dank je wel.

Tenslotte Wijske, m'n lief. Jouw verhalen over je ervaringen voor de klas zijn een grote inspiratiebron voor mij. Maar meer nog, in al mijn 'gedenk' en 'ge-onderzoek' houd jij me met beide benen op de grond. Het is een voorrecht om samen met jou het leven te leven, te genieten van onze jongens en 's avonds de dag door te praten. Dank je wel, ik hou van je.

Beste lezer, voor je ligt het proefschrift van een gezegend mens.

Bert Wienen

Lieve
Ruben, Koen en Floris,

Misschien schreef ik dit proefschrift wel het meeste voor jullie.

Elke dag weer vertellen jullie verhalen over wat jullie op school meemaken, leren, over wat jullie opvalt en wat jullie belangrijk vinden. Ik wens jullie een school toe waar je fouten mag maken, waar je mag leren, waar jullie leren om naar elkaars verhalen te luisteren en waar leraren je grenzen stellen, zodat je ook daarmee om leert te gaan. Maar als onderzoeker en in mijn werk, maak ik mij hier wel een beetje zorgen over. Ik zie om mij heen dat volwassenen van steeds meer dingen een wedstrijdje maken. Bijvoorbeeld welke school het lukt dat kinderen het beste de eindtoetsen kunnen maken in groep 8. Of dat volwassenen verwachten dat leraren er alles aan doen om hun kinderen als allerbeste van de klas te laten presenteren. Wat ik opvallend vind, is dat volwassenen voor alle kinderen dezelfde norm gebruiken. Een norm bestaat niet echt, maar is eigenlijk een soort afspraak tussen volwassenen. Je moet bijvoorbeeld 30 woordjes in een minuut kunnen lezen en aan het eind van groep 5 moeten alle kinderen even ver zijn in het rekenschrift. Anders loop je voor of achter op wat afgesproken is als de norm.

Als je voor of achter loopt dan denken volwassenen steeds sneller dat er iets met je aan de hand is. Of bijvoorbeeld dat er iets in je hersenen niet goed is. En dus denken ze dan dat je extra hulp of zorg nodig hebt. Volwassenen noemen dat dan bijvoorbeeld een classificatie, diagnose of andere lastige namen waarmee ze dan bedoelen dat een kind teveel afwijkt van de norm. En omdat volwassenen de norm steeds hoger leggen, lijkt het erop dat steeds meer kinderen hulp (soms noemen we dat ook jeugdhulp of hulp uit de jeugdpsychiatrie) nodig hebben. Mede daardoor ervaren leraren dat ze steeds drukker zijn. Dan zeggen leraren bijvoorbeeld: *"Ik heb een kind met ADHD, een kind met X én een kind met Y in mijn klas, ik heb het ongelofelijk druk."* Uit mijn onderzoek in dit boekje blijkt dat als leraren een paar kinderen in de klas hebben die opvallen door hun gedrag en die ze dus een beetje lastiger vinden, dat ze dan alle kinderen in de klas een beetje lastiger vinden. En weet je wat zo gek is? Doordat leraren daar zo druk mee zijn, gaan ze waarschijnlijk nog meer kinderen als lastiger of afwijkend zien. Daardoor stellen volwassenen op scholen nog sneller of vaker de vraag: *"Wat heeft dit kind?"* in plaats van dat ze zeggen: *"dit kind is anders, nou én?"* Zo lijkt het erop dat er in de toekomst steeds meer kinderen zullen zijn die extra hulp nodig hebben of misschien een diagnose krijgen.

Ik hoop in mijn werk, het onderzoek in dit boekje, in de politiek (in de gemeenteraad zoals jullie dat noemen) en het onderzoek op Windesheim, volwassenen te helpen om niet te denken dat kinderen hulp nodig hebben, maar dat juist volwassenen hulp nodig hebben. Dat noem ik met wat lastige woorden 'Van individu naar context', zo heet ook dit boekje. Zo probeer ik uit te leggen dat het probleem en de oplossing voor het probleem (zoals bijvoorbeeld opvallend gedrag in de klas) niet altijd in het kind moet worden gezocht (door te zeggen: *"dit kind heeft dit of dat"*) maar rondom het kind. Volwassenen zouden volgens mij veel meer met elkaar na moeten denken en moeten spreken of de manier waarop we nu samenleven wel de goede manier is. Misschien kunnen jullie de volwassenen wel helpen. Door vooral je verhalen te blijven vertellen, te blijven vertellen wat jullie belangrijk vinden en jullie opvalt.

Mannen, wat kan ik machtig genieten van jullie. Wat ben ik blij met jullie juffen die elke dag weer met jullie aan de slag gaan. Maar nog meer, wat kan ik genieten van jullie verhalen, daar leer ik veel van. Weet van mij dat er niets zo mooi is dan thuis te komen na een werkdag en dat er dan altijd wel iemand van jullie op de oprit staat en roept: "Papaaaa, wat fijn dat je er bent..."

Misschien schreef ik dit proefschrift wel het meest voor jullie en jullie toekomst.
Papa